

Ministru kabineta rīkojums Nr. 509

Rīgā 2017. gada 15. septembrī (prot. Nr. 45 46. §)

Par konceptuālo ziņojumu "Par intelektuālā īpašuma aizsardzības un pārvaldības sistēmu Latvijas Republikā"

1. Atbalstīt konceptuālajā ziņojumā "Par intelektuālā īpašuma aizsardzības un pārvaldības sistēmu Latvijas Republikā" ietvertu IV sadaļas 2. risinājuma variantu, kas paredz neveikt institucionālas pārmaiņas intelektuālā īpašuma tiesību pārvaldības sistēmā, bet stiprināt esošo starpinstitutionālo sadarbību intelektuālā īpašuma tiesību politikas jomā.

2. Atbalstīt konceptuālā ziņojuma "Par intelektuālā īpašuma aizsardzības un pārvaldības sistēmu Latvijas Republikā" V sadaļā ietvertos pasākumus intelektuālā īpašuma jomas attīstības veicināšanai. Par pasākumu ieviešanu ir atbildīgas šādas iestādes:

2.1. par 5.1. pasākumu - Tieslietu ministrija un Pārresoru koordinācijas centrs, pasākuma izpildes termiņš - 2017. gada 1. oktobris;

2.2. par 5.2. pasākumu - Kultūras ministrija, Zemkopības ministrija, Patentu valde, Tieslietu ministrija un Izglītības un zinātnes ministrija, pasākuma izpildes termiņš - 2019. gada 1. jūlijs;

2.3. par 5.3. pasākumu - Patentu valde, pasākuma izpildes termiņš - 2017. gada 31. decembris;

2.4. par 5.4. pasākumu - Patentu valde, Izglītības un zinātnes ministrija, Ekonomikas ministrija un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, pasākuma izpildes termiņš - 2018. gada 1. jūnijs;

2.5. par 5.5. pasākumu - Tieslietu ministrija (Patentu valde), Finanšu ministrija (Valsts ieņēmumu dienests), Iekšlietu ministrija (Valsts policija), Latvijas Republikas Prokuratūra, pasākuma izpildes termiņš - 2017. gada 31. decembris;

2.6. par 5.6. pasākumu - Patentu valde, pasākuma izpildes termiņš - 2018. gada 1. februāris;

2.7. par 5.7. pasākumu - Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, pasākuma izpildes termiņš - 2019. gada 1. jūlijs.

3. Konceptuālā ziņojuma IV sadaļas 2. risinājuma variantā un konceptuālā ziņojuma V sadaļā ietvertu pasākumu īstenošanu atbildīgajām iestādēm nodrošināt no tām piešķirtajiem budžeta līdzekļiem.

4. Tieslietu ministrijai sagatavot un tieslietu ministram līdz 2019. gada 1. augustam iesniegt noteiktā kārtībā izskatīšanai Ministru kabinetā ziņojumu par konceptuālā ziņojuma V sadaļā ietvertu pasākumu īstenošanu intelektuālā īpašuma jomas attīstības veicināšanai.

Ministru prezidents *Māris Kučinskis*Tieslietu ministrs *Dzintars Rasnačs*

(Ministru kabineta
2017. gada 15. septembra
rīkojums Nr. 509)

Konceptuāls ziņojums "Par intelektuālā īpašuma aizsardzības un pārvaldības sistēmu Latvijas Republikā"

Satura rādītājs

- I. Konceptuālā ziņojuma kopsavilkums
- II. Ieviešamo izmaiņu nepieciešamība
- III. Identificētā problemātika
 - 3.1. Nav vienotas pieejas intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības pārvaldībai
 - 3.2. Problēmas starpinstitūciju un sabiedrības informācijas apmaiņā ar intelektuālā īpašuma jomu saistītajos jautājumos
 - 3.3. Zināšanu trūkums par intelektuālā īpašuma jomu
 - 3.3.1. Nepieciešamība celt vispārējo izpratni par intelektuālā īpašuma tiesībām
 - 3.3.2. Nepieciešamība celt izpratni par intelektuālo īpašumu sākumskolās, pamatskolās un vidusskolās
 - 3.3.3. Nepieciešamība ieviest intelektuālā īpašuma tiesību jautājumus Latvijas augstākās izglītības iestāžu studiju programmās
 - 3.3.4. Nepieciešamība veicināt vienotu valsts pārvaldes rīcību konkrētu sabiedrības mērķauditoriju izpratnes par intelektuālo īpašumu veicināšanai
 - 3.4. Vāja saikne starp inovācijām un komercdarbību
 - 3.5. Problēmas tehnoloģiju pārešes sasaistē ar finansējumu
 - 3.6. Ierobežota sadarbība starp institūcijām, kas atbildīgas par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu
 - 3.7. Problēmas dizainparaugu tiesību aizsardzībā
- IV. Intelektuālā īpašuma pārvaldības risinājumi un to ietekmes izvērtējums
- V. Pasākumi intelektuālā īpašuma jomas attīstības veicināšanai
 - 5.1. Likvidēt Intelektuālā īpašuma padomi un reorganizēt ekspertu grupu intelektuālā īpašuma jomā
 - 5.2. Īstenot aktivitātes un iniciatīvas, lai celtu Latvijas Republikas sabiedrības izpratni par intelektuālā īpašuma jomu
 - 5.3. Izveidot vienotu intelektuālā īpašuma informācijas centru
 - 5.4. Stiprināt saikni starp inovācijām un intelektuālo īpašumu, nodrošinot abu sfēru savstarpēju koordināciju
 - 5.5. Stiprināt sadarbību starp institūcijām, kas atbildīgas par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu
 - 5.6. Nodrošināt standartizētu līgumu paraugu izveidi, kas veicinātu intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanu
 - 5.7. Īstenot pasākumus pētniecisko izstrādņu autoru, individuālo izgudrotāju un potenciālo investoru sadarbības sekmēšanai

I. KONCEPTUĀLĀ ZIŅOJUMA KOPSAVILKUMS

2015. gada 1. aprīlī Ministru kabinetā tika apstiprināts attīstības plānošanas dokuments "Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un nodrošināšanas pamatnostādnes 2015.-2020. gadam" (turpmāk - Pamatnostādnes) (prot. Nr. 12 25. §).

Pamatnostādnēs kā problēma ir konstatēta apgrūtināta iespēja veidot skaidru, vienotu un progresīvu politiku intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību Latvijā atbild vairākas valsts pārvaldes iestādes, tādējādi sekmējot vai veidojot fragmentāru intelektuālā īpašuma aizsardzību un pārvaldību.

Lai risinātu minēto problēmu, Pamatnostādņu 7.1. sadaļā tika ietverts uzdevums izstrādāt konceptuālu ziņojumu "Par intelektuālā īpašuma aizsardzības un pārvaldības sistēmu Latvijas Republikā" (turpmāk - konceptuāls ziņojums), atspoguļojot pastāvošās problēmas spēkā esošajā regulējumā un piedāvājot konstruktīvus un efektīvus risinājuma

variantus esošās situācijas uzlabošanai. Lai nodrošinātu uzdevuma pilnvērtīgu izpildi un veiktu visaptverošu esošās situācijas analīzi, Latvijas Republikas Patentu valde (turpmāk - LRPV) šī uzdevuma veikšanai piesaistīja Pasaules Intelektuālā Īpašuma organizācijas (turpmāk - WIPO) ekspertus, kas savukārt piekrita nodrošināt uzdevuma veikšanai nepieciešamos resursus un veikt esošās situācijas novērtējumu intelektuālā īpašuma sfērā Latvijas Republikā.

Konceptuālā ziņojumā ietvertās pamatinformācijas sagatavošanā tika piesaistīti WIPO pārstāvji un WIPO piesaistītais ārvalstu eksperts Rons Mārčants (*Ron Marchant*), kurš ir bijis ilggadējs Apvienotās Karalistes Intelektuālā Īpašuma biroja direktors un kā WIPO piesaistītais eksperts ir palīdzējis izstrādāt intelektuālā īpašuma stratēģijas virknei citu valstu. Lai nodrošinātu pēc iespējas plašāku informācijas loku, šī dokumenta izstrādes laikā norisinājās diskusijas ar sekojošām iesaistītajām pusēm: Ekonomikas ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Kultūras ministriju, Zemkopības ministriju, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldi, Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldi, biedrību "Latvijas Darba devēju konfederācija", biedrību "Latvijas Profesionālo patentpilnvarnieku asociācija", biedrību "Intelektuālā Īpašuma aizsardzības starptautiskās asociācijas Latvijas Nacionālā grupa" (AIPPI Latvija), biedrību "Latvijas Biznesa Engēļu tīkls", biedrību "Ārvalstu investoru padome Latvijā", biedrību "Latvijas Izpildītāju un producentu apvienība" (LaIPA), biedrību "Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūra / Latvijas Autoru apvienība" (AKKA/LAA), biedrību "LATREPRO", biedrību "Latvijas Grāmatizdevēju asociācija", biedrību "Latvijas Skaņu ierakstu producentu, izdevēju un izplatītāju apvienība" (LaMPA), biedrību "Par legālu saturu", Rīgas Tehnisko universitāti, Rīgas Stradiņa universitāti, AS "Grindeks", SIA "Cido Grupa", AS "Latvijas balzams" u.c. (turpmāk kopā saukti - iesaistītās puses).

Konceptuālā ziņojumā tiek piedāvāti divi risinājuma varianti, lai risinātu pastāvošās problēmas intelektuālā īpašuma pārvaldības jomā. **1. risinājuma variants** paredz veidot vienu intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības iestādi, kas būtu atbildīga par visu ar intelektuālā īpašuma tiesību jomu saistītiem jautājumiem. **2. risinājuma variants** neparedz veikt institucionālas pārmaiņas intelektuālā īpašuma tiesību pārvaldības sistēmā, bet gan stiprināt esošo starpinstitucionālo sadarbību, it īpaši starp Kultūras ministriju un Tieslietu ministriju intelektuālā īpašuma tiesību politikas izstrādes jomā.

Tāpat arī konceptuālā ziņojumā tiek piedāvāti vairāki pasākumi intelektuālā īpašuma jomas attīstības veicināšanai, jo praksē ir konstatētas vairākas citas ar intelektuālā īpašuma pārvaldību pastarpināti saistītas problēmas. Viens no piedāvātajiem pasākumiem paredz papildināt Latvijas Pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sastāvu ar tieslietu ministru un LRPV direktoru, likvidējot Intelektuālā Īpašuma padomi un reorganizējot ekspertu grupu intelektuālā īpašuma jomā, kuras ietvaros tiktu izveidotas vairākas ekspertu grupas apakšgrupas konkrētu jautājumu padziļinātai apspriešanai. Citi konceptuālā ziņojumā ietvertie pasākumi paredz īstenot aktivitātes un iniciatīvas, lai celtu Latvijas Republikas sabiedrības izpratni par intelektuālā īpašuma jomu, izveidot vienotu intelektuālā īpašuma informācijas centru LRPV, stiprināt saikni starp inovācijām un intelektuālo īpašumu, nodrošinot abu sfēru savstarpēju koordināciju, stiprināt sadarbību starp institūcijām, kas atbildīgas par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu, nodrošinot īpašu sadarbības un koordinācijas darba grupu, īstenojot pasākumus, kas sniegtu atbalstu intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekiem, reģistrējot savas tiesības un tālāk tās izmantojot komercdarbībā un izveidot platformu, kurā tiktu izveidota saikne starp izgudrotājiem un potenciālajiem investoriem, tādējādi uzlabojot intelektuālā īpašuma komercializāciju Latvijas Republikā. Iepriekš minētie pasākumi papildina Pamatnostādnēs ietvertos pasākumus sabiedrības izpratnes par intelektuālā īpašuma tiesībām pilnveidošanai un izgudrotājdarbības veicināšanai.

Konceptuālā ziņojumā iekļauto risinājumu (risinājumu variantu) realizācijai nav nepieciešams valsts un pašvaldību budžeta finansējums.

II. IEVIEŠAMO IZMAIŅU NEPIECIEŠAMĪBA

Pasaulē, tostarp Latvijas Republikā, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība vairāku apsvērumu dēļ ir aktuāls jautājums. Pirmkārt, inovatīva darbība, kas ietver izgudrojumu radīšanu, patentēšanu un to izmantošanu komercdarbībā, var būtiski ietekmēt valsts ekonomisko izaugsmi un tās attīstību kopumā. Otrkārt, viens no faktoriem, kas ietekmē intelektuālā īpašuma tiesību attīstību, ir augsts sabiedrības zināšanu līmenis par intelektuālā īpašuma tiesībām. Sabiedrību izglītojoši pasākumi, tostarp izglītības iestādēs, veicina izpratni par intelektuālā īpašuma sniegtajām priekšrocībām, savukārt sabiedrības informēšana par darbībām, kas var novest pie intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem, potenciāli ietekmē arī šo tiesību pārkāpumu skaita samazināšanos. Arī Eiropas attīstības stratēģijā *Europe 2020* kā prioritātes līdzās tādiem pasākumiem kā nodarbinātība, sociālā integrācija, klimats un enerģētika ir noteiktas arī kreativitāte un inovācijas.

Atbilstoši Latvijas ilgspējīgas attīstības stratēģijā izvirzītajam mērķim līdz 2030. gadam Latvijas Republikai jākJūst par vienu no līderēm Eiropas Savienībā (turpmāk - ES) inovatīvu un eksportējošu uzņēmumu izplatības ziņā¹. Šo mērķi ir iespējams sasniegt, ja personu intelektuālais un radošais potenciāls tiek pārvērsts inovatīvas un konkurētspējīgas ekonomikas izaugsmē, uzņēmējdarbību atbalstošās iniciatīvās, un tiek nodrošināta tāda uzņēmējdarbības vide, kas atbalsta jaunu ideju radīšanu un to komercializēšanu, zināšanu pānesi un uz lietotājiem vērstu izpēti.

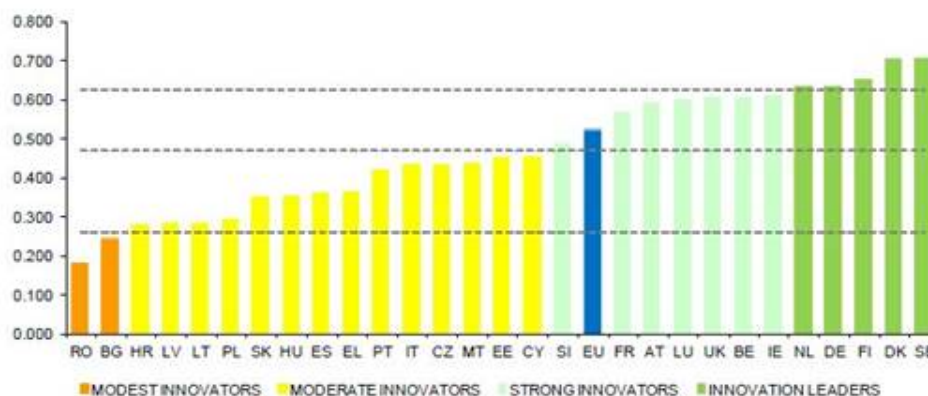
Papildus Latvijas ilgspējīgas attīstības stratēģijai šobrīd Latvijas Republikā spēkā ir vairāki citi politikas plānošanas dokumenti, piemēram, Nacionālais attīstības plāns², Pamatnostādnēs³, Zinātnes, tehnoloģijas attīstības

un inovācijas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam⁴ un citi. Lielākā daļa no šiem politikas plānošanas dokumentiem norāda uz nepieciešamību nodrošināt efektīvu sadarbību starp zinātni un uzņēmējdarbību, lai garantētu jaunus, inovatīvus un radošus produktus un pakalpojumus no Latvijas Republikas, kas būtu konkurētspējīgi pasaules līmeņa tirgos, tādējādi nodrošinot, ka produkti un pakalpojumi ar augstu pievienoto vērtību tiek ražoti Latvijā un eksportēti uz ārvalstīm. Tāpat šajos politikas plānošanas dokumentos ir norādīts, ka nepieciešams atbalstīt inovācijas, attīstot sadarbību starp uzņēmējiem un zinātniekiem, uzlabojot pētniecības infrastruktūru un atbalstot kopīgu pētniecību, kā arī ir nepieciešams atbalstīt inovatīvus uzņēmumus jaunu produktu un tehnoloģiju attīstībā un to ieviešanā ražošanā.

Vairāku pētījumu secinājumi un statistika par inovāciju un konkurētspēju norāda, ka Latvijas Republikā joprojām nepieciešami uzlabojumi intelektuālā īpašuma sfērā. Piemēram, Ekonomikās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk - OECD) 2015. gadā publicētais ziņojums⁵ par Latvijas Republiku norāda, ka pēc 2008. gada ekonomiskās krīzes ir sasniegts ievērojams progress ekonomikas izaugsmē, bet papildus tiek uzsvērts, ka vēl daudz kas ir jāpaveic, lai palielinātu iekšzemes kopproduktu, konkurētspēju un inovāciju līmeni valstī. OECD ziņojumā tiek ieteikts uzlabot intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanu, jo tas attiecīgi nodrošinās uz zināšanām balstīta tirgus attīstību un inovāciju radīšanu.

2016. gada Eiropas Inovāciju rezultātu progressa ziņojumā⁶ Latvijas Republika tiek raksturota kā mērena novatore un ierindota 25. vietā starp 28 ES dalībvalstīm. Lai arī Latvijas Republika ir pakāpusies un no pieticīgas novatores kļuvusi par mērenu, valsts rādītāji aizvien ir zem ES vidējā līmeņa. Vienīgi Horvātijā, Bulgārijā un Rumānijā rādītāji ir sliktāki nekā Latvijas Republikā (skat. 1 grafiku).

1. grafiks

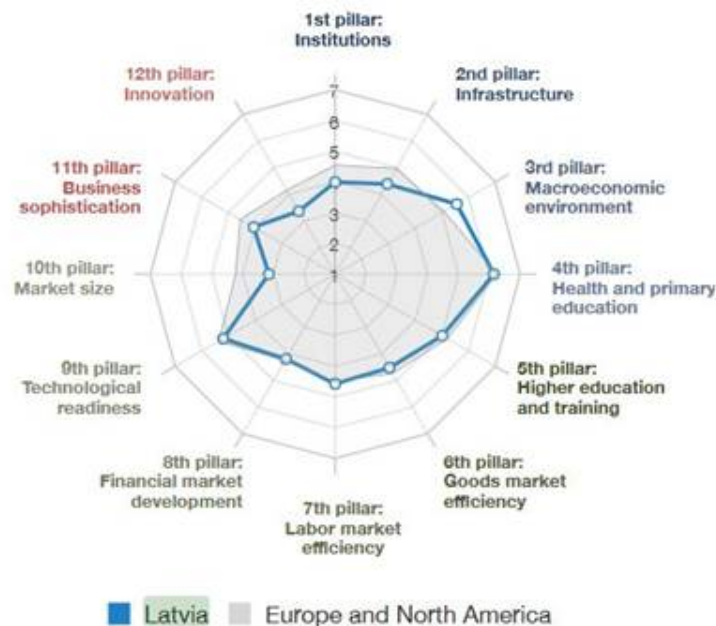

Turklāt šajā ziņojumā norādīts, ka Latvijas Republika atrodas zem ES vidējiem rādītājiem arī vairākās citās pozīcijās, jo īpaši uzņēmējdarbībā, atvērtās un izcilās pētniecības sistēmās un inovācijās, savukārt īpaši zemi rādītāji ir licencēšanā un patentu ienākumos no ārvalstīm.

Pasaules līmeņa pētījumu kontekstā pieminams 2016. gada Globālais inovāciju indekss, kas Latvijas Republiku ierindo 34. vietā starp 128 valstīm⁷. Kā Latvijas Republikas stiprās puses ir norādīti IKP izaugsmes rādītāji uz vienu darba tirgū iesaistīto iedzīvotāju, jauno uzņēmumu īpatsvars, radošo pakalpojumu un preču eksports, kā arī iedzīvotāju attiecības īpatsvars pret skolotāju daudzumu. Vienlaikus, šajā ziņojumā tiek norādīts arī uz vairākām vājajām pusēm: valsts atvēlēto budžetu izglītībai, finansējuma vidējo rādītāju, ko trīs lielākie globālie uzņēmumi novirza pētniecībai un attīstībai, zemo tirgus kapitalizāciju, zemo biržas darījumu skaitu, universitāšu starptautisko novērtējumu, kā arī augsto un vidēji augsto tehnoloģiju uzņēmumu daudzumu valstī.

Pasaules ekonomikas foruma ziņojumā "Globālās konkurētspējas indekss 2016.-2017. gadam"⁸ Latvijas Republiku tiek novērtēta 49. vietā starp 138 valstīm, kas ir par piecām vietām zemāk kopš iepriekšējā ziņojuma, kurā tika izvērtēts 2015.-2016. gada periods. Kā norādīts 2. grafikā, potenciālie attīstības virzieni Latvijai būtu institūciju, inovāciju un infrastruktūru pieaugums un uzlabošana. Pie citiem faktoriem minēts arī tirgus izmērs, kas izceļ nepieciešamību palielināt eksportu un Latvijas Republikas uzņēmumu konkurētspēju starptautiskā līmenī. Kā problemātiski rādītāji uzņēmējdarbībai norādītas nodokļu likmes, neefektīva birokrātija un finansējuma nepieejamība.

2. grafiks

Šajos ziņojumos tiek skaidri norādīts, ka nepieciešama tālāka darbība, lai uzlabotu pašreizējo situāciju valsts ekonomikas izaugsmē un inovāciju attīstībā un veicinātu valstī ražoto produktu un sniegto pakalpojumu konkurētspēju. To apstiprina arī konceptuālā ziņojuma izstrādes gaitā notikušās diskusijas ar intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanā un aizsardzībā iesaistītajām pusēm no valstiskā un nevalstiskā sektora, kas arī sniedza savu atbalstu konceptuālā ziņojumā piedāvāto pārmaiņu nepieciešamībai, ņemot vērā izaicinājumus, ar kuriem valstiskā un nevalstiskā sektora pārstāvji iepriekš bija saskārušies.

III. IDENTIFICĒTĀ PROBLEMĀTIKA

Latvijas Republikā pastāv daudzas institūcijas, kas ir saistītas ar intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību. LRPV kā tieslietu ministra pārraudzībā esošas tiesās pārvaldes iestādes kompetencē ir šādas rūpnieciskā īpašuma tiesību kategorijas: preču zīmes, dizainparaugi, izgudrojumi un pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijas. Kultūras ministrijas kompetencē ir autortiesību un blakustiesību aizsardzība, savukārt Zemkopības ministrijas kompetencē ir augu šķirņu aizsardzība, kā arī ģeogrāfiskās izcelsmes norādes. Vairāku citu iestāžu kompetencē ir darbs ar pārkāpumiem intelektuālā īpašuma jomā, negodīgas konkurences jautājumi, inovācijas politikas izstrāde un īstenošana, muitas kontroles pasākumu veikšana un viltoto preču aizturēšana, izglītošanas pasākumi par intelektuālā īpašuma tiesībām izglītības iestādēs, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība saistībā ar tiesību pārkāpumiem, utt.

Ņemot vērā pastāvošo fragmentāro intelektuālā īpašuma aizsardzību un pārvaldību Latvijas Republikā, nevalstisko organizāciju pārstāvji, kā arī biedrība "Ārvalstu investoru padome Latvijā" tās sagatavotajā 2014. gada 3. jūnija Pozīcijas ziņojumā Nr. 4 "Par intelektuālā īpašuma veicināšanu un aizsardzību" (turpmāk - Pozīcijas ziņojums) norādīja valdībai uz nepieciešamību veidot vienotu Intelektuālā īpašuma iestādi, kas būtu daudz efektīvāka, veicinot un atbalstot uzņēmējdarbību un stiprinot inovāciju pārnesei praksē, tādā veidā novēršot šobrīd pastāvošo fragmentārismu. Līdzīgs viedoklis no biedrības "Ārvalstu investoru padome Latvijā", biedrības "Latvijas Darba devēju konfederācija" un biedrības "Latvijas jauno zinātnieku apvienība" puses tika pausts arī konceptuālā ziņojuma "Par intelektuālā īpašuma aizsardzības un pārvaldības sistēmu Latvijas Republikā" izstrādes gaitā. Izteiktais piedāvājums, piemēram, no biedrības "Ārvalstu investoru padome Latvijā" puses ir veidot vienotu īpašuma tiesību institūciju uz LRPV bāzes, lai nodrošinātu labākus pakalpojumus izgudrotājiem, intelektuālā īpašuma lietotājiem, kā arī sabiedrībai kopumā, šīs iestādes kompetencē nododot būtiskākās intelektuālā īpašuma tiesību un politikas jomas (patentus, preču zīmes, dizaina tiesības, kā arī autortiesības).

Vēsturiskās attīstības, politisko uzstādījumu un ekonomisko apstākļu dēļ dažādās valstīs pastāv dažādas pieejas intelektuālā īpašuma tiesību pārvaldībai. Vairums gadījumos patentu iestāde pārsvarā atrodas Tieslietu ministrijas vai Ekonomikas un tirdzniecības ministrijas padotībā. Ir valstis, piemēram, Somija, Lietuva, Dānija, kur patentu iestādes kompetencē ietilpst vienīgi rūpnieciskā īpašuma (patentu, preču zīmju un dizainparaugu) tiesību jautājumi, savukārt citās valstīs kā Vācijā, Zviedrijā, Igaunijā, Apvienotajā Karalistē Tieslietu ministrija vai patentu iestāde ir atbildīga par visām intelektuālā īpašuma tiesību jomām, tostarp autortiesību jomu. Tādi jautājumi kā augu šķirņu aizsardzība pārsvarā ir Zemkopības ministrijas kompetencē (Lietuvā, Igaunijā), savukārt intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības īstenošana gandrīz visās valstīs ir atbildīgo policijas, prokuratūras un muitas iestāžu un tiesas kompetencē. No minētā secināms, ka intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības pārvaldības modeļa izvēle ir katras valsts pārziņā, vienlaikus ir vērojamas vienotas iezīmes atsevišķu ar intelektuālo īpašuma tiesību jomu saistīto jomu pārvaldībā.

3.1. Nav vienotas pieejas intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības pārvaldībai

Šobrīd praksē ir konstatēta problēma attiecībā uz apgrūtinātu iespēju veidot skaidru, vienotu un progresīvu politiku intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Intelektuālā īpašuma tiesību politikas veidošanā un īstenošanā iesaistīto institūciju savstarpējā sadarbība ir samērā ierobežota un nereti trūkst informācijas par otras puses īstenotajiem vai plānotajiem pasākumiem sabiedrības informēšanā par intelektuālā īpašuma tiesību jomu. Problēmas valsts iestāžu savstarpējā komunikācijā par intelektuālo īpašumu tiesību aizsardzību būtiski ietekmē intelektuālā īpašuma tiesību sistēmas efektivitāti un darbību. Ņemot vērā to, ka intelektuālā īpašuma tiesības galvenokārt tiek iedalītas rūpnieciskā īpašuma un autortiesību jomās, nepieciešams novērst fragmentārisma riskus par šo jomu atbildīgo iestāžu - Kultūras ministrijas un Tieslietu ministrijas, tostarp LRPV darbībā.

Līdz šim problēmas intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības sistēmas pārvaldībā ir konstatētas attiecībā uz likumdošanu un normatīvo aktu izpildes pāraudzību, piemēram, intelektuālā īpašuma tiesību jomā pastāv fragmentārs intelektuālā īpašuma tiesību mantiskā kaitējuma atlīdzības un nemantiskā kaitējuma atlīdzības noteikšanas kārtības regulējums rūpnieciskā īpašuma objektu likumos un Autortiesību likumā. Tieslietu ministrija izstrādā būtisku daļu tiesību nozari reglamentējošo tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu projektus, tostarp rūpnieciskā īpašuma tiesību regulējošos likumus, tādējādi sekmējot kvalitatīvu attiecīgās nozares normatīvo aktu izstrādi. Autortiesību un blakustiesību aizsardzību būtu nepieciešams skatīt kopsakarā ar pārējā rūpnieciskā īpašuma aizsardzību, kā arī veikt vienotas darbības normatīvā regulējuma un sabiedrības informētības uzlabošanai, lai apkarotu pirātisku un viltotu preču izplatību.

Attiecībā uz sadarbību intelektuālā īpašuma tiesību politikas veidošanas jomā, norādāms, ka Tieslietu ministrija ir deleģējusi ekspertu dalībai Kultūras ministrijas izveidotajā darba grupā Autortiesību likuma izvērtēšanai un nepieciešamo grozījumu izstrādei. Tāpat arī Tieslietu ministrijas pārstāvis darbojās Kultūras ministrijas vadītajā komisijā atlīdzības noteikšanai par reprogrāfisko reproducēšanu. Kultūras ministrija savukārt ir pārstāvēta Tieslietu ministrijas vadītajā ekspertu grupā intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Ņemot vērā minēto, sadarbība starp institūcijām tiek īstenota vairākos formātos.

3.2. Problēmas starpinstitūciju un sabiedrības informācijas apmaiņā ar intelektuālā īpašuma jomu saistītajos jautājumos

Ar Ministru kabineta 2006. gada 3. janvāra noteikumiem Nr. 18 "Intelektuālā īpašuma padomes nolikums" (turpmāk - nolikums) tika paredzēta konsultatīvās institūcijas - Intelektuālā īpašuma padomes izveide, kuras darbības mērķis ir koordinēt un sekmēt Latvijas valsts pārvaldes iestāžu darbību autortiesību un blakustiesību, datu bāzu aizsardzības (*sui generis*), preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, patentu, dizainparaugu, augu šķirņu aizsardzības un pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijas (turpmāk - intelektuālā īpašuma tiesības) jomā. Intelektuālā īpašuma padomes funkcijas galvenokārt ir valsts pārvaldes iestāžu darbības un savstarpējās sadarbības intelektuālā īpašuma un tā tiesību aizsardzības jomā koordinācija un sekmēšana. Nolikuma 3. punkts paredz Intelektuālā īpašuma padomei uzdevumus politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektu izstrādes intelektuālā īpašuma tiesību jomā, kā arī prioritāro darbības virzienu apspriešanu, lai veicinātu sabiedrības izpratni par intelektuālo īpašumu, tā tiesību aizsardzību un ar to saistīto pārkāpumu novēršanu. Saskaņā ar nolikumu Intelektuālā īpašuma padomes priekšsēdētājs ir tieslietu ministrs, savukārt tās sastāvā ir vairāku ministriju valsts sekretāri, ģenerālprokurors un Augstākās tiesas priekšsēdētājs.

Nolikuma 13. punkts nosaka, ka Intelektuālā īpašuma padome ir lemttiesīga, ja tās sēdē piedalās ne mazāk kā puse no šīs padomes locekļiem. Kopš Intelektuālā īpašuma padomes darbības uzsākšanas 2006. gada 2. martā līdz 2016. gada 1. septembrim ir notikušas deviņas sēdes. Norādāms, ka Intelektuālā īpašuma padomes sēdēs reti ir piedalīties nepieciešamais padomes locekļu skaits, bet galvenokārt piedalās to deleģētās personas. Ņemot vērā vājo Intelektuālā īpašuma padomes sēžu apmeklētību, Intelektuālā īpašuma padomes sēdes pēdējo gadu laikā ir organizētas reizi divos gados. Lai nodrošinātu Intelektuālā īpašuma padomei uzticēto uzdevumu izpildi, praksē konstatēta nepieciešamība pēc aktīvāka starpinstitūciju sadarbības foruma, kura ietvaros tiktu koordinēta vienota Latvijas valsts pārvaldes iestāžu darbība intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Minētā problēma ir identificēta arī ar Ministru kabineta 2016. gada 3. maija rīkojumu Nr. 275 "Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Māra Kučinska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai" apstiprinātā Valdības rīcības plāna 36.2. uzdevumā, kas tostarp paredz stiprināt sadarbības līmeni starp valsts tiešās pārvaldes iestādēm (tai skaitā aģentūrām) turpmāko nākotnes iniciatīvu īstenošanā, kas saistās ar intelektuālo īpašumu un inovācijām.

Tieslietu ministrijas ieskatā šāds forums, kas nodrošinātu harmonizētu valsts pārvaldes iestāžu darbību intelektuālā īpašuma tiesību jomā un intelektuālā īpašuma un inovāciju sasaisti, varētu būt Latvijas Pētniecības un inovācijas stratēģiskā padome (turpmāk - Inovāciju padome). Inovāciju padomes funkcijas, uzdevumus, tiesības, darba organizāciju, lēmumu pieņemšanas kārtību, kā arī šīs padomes vadību un struktūru nosaka Ministru kabineta 2014. gada 16. septembra noteikumi Nr. 553 "Latvijas Pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes nolikums". Inovāciju padomes galvenais darbības mērķis ir nodrošināt saskaņotu starpresoru sadarbību sekmīgai pētniecības, tehnoloģiju attīstības un inovācijas politikas īstenošanai, kā arī viedās specializācijas stratēģijas ieviešanai un uzraudzībai, tādējādi nodrošinot inovācijas kapacitātes veidošanu, pētniecības un industrijas integrāciju un sabiedrības izpratni par pētniecību kā sabiedriskās vērtības radošu darbību, kas veicina Latvijas attīstību un konkurētspēju. Inovāciju padomes sastāvā ir vairāki ministri, valsts pārvaldes iestāžu vadītāji, sociālie partneri, akadēmiskās vides pārstāvji, nevalstisko organizāciju un citu institūciju pārstāvji. Inovāciju padomes priekšsēdētājs ir Ministru prezidents. Inovācijas sistēmas pamata sastāvdaļa ir pētniecība, tostarp zinātne un jaunrade, savukārt cilvēku un komersantu inovācijas un jaunrade ir par pamatu intelektuālā īpašuma aizsardzībai. Intelektuālais īpašums

atalgo novatoru ieguldījumu un ļauj ikvienam gūt labumu no saviem sasniegumiem. Rūpniecības nozaru konkurētspējas un produktivitātes attīstīšana un inovācijas kapacitātes paaugstināšana ir cieši saistīta ar intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības jomas attīstību, līdz ar to būtu nepieciešams likvidēt Intelektuālā īpašuma padomi un turpināt valsts pārvaldes iestāžu darbības un savstarpējās sadarbības intelektuālā īpašuma un tā tiesību aizsardzības jomā koordināciju un sekmēšanu Inovāciju padomē. Tehniskāka līmeņa diskusijas tiktu risinātas ar Ministru prezidenta 2006. gada 3. augusta rīkojumu Nr. 388 "Par ekspertu grupu intelektuālā īpašuma tiesību jomā" izveidotajā ekspertu grupā, kuras mērķis ir nodrošināt intelektuālā īpašuma tiesību jautājumu apspriešanu. Ekspertu grupu vada Tieslietu ministrijas pārstāvis, savukārt tās sastāvā ir nozīmēti dalībnieki no valsts pārvaldes iestādēm, augstākās izglītības iestādēm, tiesām, prokuratūras, muitas, policijas un nevalstiskajām organizācijām. Ekspertu grupas izskatāmo jautājumu loks ietver priekšlikumus sabiedrības informēšanai par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, ES iniciatīvas intelektuālā īpašuma tiesību jomas harmonizācijai, priekšlikumus grozījumiem intelektuālā īpašuma tiesību regulējošajos normatīvajos aktos, utt. Ņemot vērā minēto, secināms, ka ekspertu grupā pārsvarā tiek skatīti konkrēti priekšlikumi intelektuālā īpašuma tiesību jomas attīstībai un pilnveidošanai, savukārt Inovāciju padome varētu būt kā augstākās pārvaldības līmenis intelektuālā īpašuma tiesību jomas attīstības virzienu noteikšanai.

Vienlaikus, ņemot vērā ekspertu grupā izskatīto plašo jautājumu klāstu, būtu nepieciešams optimizēt tās darbu, paredzot vairāku ekspertu grupas apakšgrupu izveidi, kas attiecīgi risinātu jautājumu par sabiedrības informētību, intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu, normatīvo aktu projektu izstrādi intelektuālā īpašuma tiesību jomā un tehnoloģiju pānesi.

3.3. Zināšanu trūkums par intelektuālā īpašuma jomu

Sabiedrības neinformētība par intelektuālā īpašuma jomas jautājumiem rada šķēršļus veiksmīgai un efektīvai intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai, kā arī apgrūtina inovāciju radīšanu. Pamatojoties uz pieejamo informāciju un diskusijām ar iesaistītajām pusēm, iespējams secināt, ka sabiedrībā pastāv vispārējs zināšanu un izpratnes trūkums par intelektuālā īpašuma tiesībām, it īpaši par iespējām izmantot šīs tiesības, lai radītu priekšrocības konkurencē ar citiem tirgus dalībniekiem. Tāpat arī sabiedrībā trūkst izpratnes par to, kā šīs tiesības ietekmē katra indivīda rīcības brīvību un iespējas izmantot citu personu idejas, kā arī par šo tiesību tiešo ietekmi uz ekonomiku. Šīs problēmas pamatā ir izpratnes trūkums, ko intelektuālais īpašums var sniegt katram individuāli un sabiedrībai kopumā, tā turpinās ar to, kā skolēni un studenti izprot intelektuālā īpašuma ietekmi uz viņu nākotnes darbībām izvēlētajās profesijās, un tā sniedzas līdz pat nesakrītībām inovāciju un konkurētspējas politikas plānošanas jautājumos, kas cieši skar intelektuālā īpašuma sfēru. Šis izpratnes līmenis Latvijas Republikā būtiski atšķiras no izpratnes līmeņa tādās uz tehnoloģijām balstītās valstīs kā Apvienotajā Karalistē, Zviedrijā, Somijā, Vācijā, Japānā un citās.

Zināšanu trūkums par intelektuālā īpašuma jomu Latvijas Republikā ir horizontāla problēma, kas nozīmē to, ka šis zināšanu trūkums ir novērojams visās sabiedrības grupās. Šo situāciju nepieciešams risināt, informējot sabiedrību par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības nozīmi, tajā skaitā informējot par negatīvajām sekām, ko rada autortiesību pārkāpumi un viltotu preču tirdzniecība un iegāde, kā arī informējot par citiem jautājumiem, kas saistīti ar intelektuālā īpašuma aizsardzības sfēru. Koordinētas un plānotas nacionāla mēroga aktivitātes zināšanu paplašināšanā nenoliedzami pozitīvi ietekmētu pašreizējo situāciju, kur ļoti nozīmīgs solis jau ir ticis sperts, izstrādājot un apstiprinot Pamatnostādnes⁹, kas izvirza dažādus veicamos uzdevumus vairākām valsts pārvaldes iestādēm, piemēram, izveidot dažādus informatīvus materiālus un veikt apmācības intelektuālā īpašuma sfērā. Pamatnostādņu izvirzīto mērķu skaitā ir tādi uzdevumi kā sakārtots nacionālais normatīvais regulējums intelektuālā īpašuma tiesību jomā, pilnveidota sabiedrības izpratne par intelektuālā īpašuma tiesībām, panākot šo tiesību ievērošanu, pētījumu veikšana intelektuālā īpašuma tiesību jomā, efektīva pirātisma novēršana un apkarošana internetā. Saistībā ar šo uzdevumu izpildi LRPV jau īsteno vairākas aktivitātes, tai skaitā organizē seminārus konkrētām mērķauditorijām, izveido informatīvus materiālus intelektuālā īpašuma sfērā un organizē ikgadējas apmācības. Šīs aktivitātes tiek īstenotas sadarbībā ar LRPV sadarbības partneriem, piemēram, lielākajām Latvijas augstākās izglītības iestādēm, lielākajām nevalstiskajām organizācijām, kā biedrība "Latvijas Dizaineru savienība", biedrība "Latvijas Profesionālo patentpilnvarnieku asociācija", biedrība "Junior Achievement - Young Enterprise Latvija", biedrība "Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera", Latvijas izgudrotāju biedrība, biedrība "Latvijas Jauno zinātnieku apvienība" un citām, lai nodrošinātu, ka ieviestās aktivitātes atbilst dažādu mērķauditoriju, piemēram, mazo un vidējo uzņēmumu, zinātnieku, novatoru, individuālo pieteicēju, studentu un jaunatnes, vajadzībām. Kultūras ministrija sadarbībā ar Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroju (turpmāk - EUIPO) ir izveidojusi interneta portālu "Ņem droši!" (www.nemdrosi.lv) likumīgi izplatīta digitālā satura (filmas, seriāli, TV raidījumi, mūzika, e-grāmatas, videospēles un sporta pārraides) meklēšanai tiešsaistē. Portāls izveidots, lai nodrošinātu patērētājiem uzticamu, vienkāršu un ātru piekļuvi Latvijā pieejamajam legālajam saturam. Tāpat EUIPO un Kultūras ministrija savos sociālo tīklu kontos publicējusi atbildes uz bieži uzdotiem jautājumiem par autortiesībām par katru ES dalībvalsti, ņemot vērā konkrētās dalībvalsts autortiesību regulējuma specifiku.

Attiecīgi būtu nepieciešams pastiprināt īstenotās aktivitātes un iniciatīvas, kas nodrošinātu zināšanas par intelektuālā īpašuma jomu it īpaši tādām mērķauditorijām, kā mazie un vidējie uzņēmumi, jaunieši, zinātnieki un novatori, kā arī Latvijas sabiedrībai kopumā. Konkrētās mērķauditorijas tika identificētas, pamatojoties uz tikšanās reizēs iegūto informāciju ar nevalstisko sektoru un uz WIPO piesaistītā eksperta pieredzi. Kā arī šīs ir primārās mērķauditorijas, kas izmanto pastāvošo intelektuālā īpašuma sistēmu un kas nav pietiekoši labi informētas par šīs sistēmas darbību. Katrai no mērķauditorijām īstenojams atsevišķu aktivitāšu un iniciatīvu kopums, kas nodrošinātu identificēto problēmu risināšanu un vispārējā zināšanu līmeņa celšanu Latvijas Republikā par intelektuālā īpašuma

jomu. Ņemot vērā LRPV pieredzi un veiksmīgi izveidoto sadarbību ar vadošajām starptautiskajām organizācijām, kas darbojas intelektuālā īpašuma jomā, piemēram, Eiropas Patentu iestādi (turpmāk - EPO), WIPO, EUIPO un citām, kopējo iniciatīvu un darbību saraksts, kas jāveic, lai sasniegtu Pamatnostādņu nospraustos mērķus un uzdevumus ir papildināms, lai sasniegtu labākus rezultātus un augstāku efektivitāti, izmantojot šo starptautisko organizāciju resursus un pieredzi šādu iniciatīvu īstenošanā. Visas šīs iepriekšminētās organizācijas ir paidušas savu gatavību sadarboties ar LRPV, lai veicinātu Latvijas Republikas sabiedrības izpratni par intelektuālā īpašuma nozīmi un intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības praktiskajiem aspektiem, ko atbalsta arī LRPV. Plānojot un īstenojot sabiedrības informēšanas pasākumus nepieciešams stratēģiski un skaidri izvirzīt sasniedzamo mērķauditoriju, sasniedzamos mērķus, laika grafiku, un veikt sasniedzamo mērķu izvērtēšanu.

3.3.1. Nepieciešamība celt vispārējo izpratni par intelektuālā īpašuma tiesībām

Kā norāda vairākas iesaistītās puses, jo īpaši tās, kas iesaistītas intelektuālā īpašuma tiesību ieviešanā un kolektīvā pārvaldījuma jautājumos, ir nepieciešams celt sabiedrības izpratni par intelektuālā īpašuma tiesībām kopumā, kā arī par autortiesību pārkāpumu un viltotu preču negatīvo individuālo un sociālo ietekmi. To ir nepieciešams darīt, lai informētu par intelektuālā īpašuma potenciāli pozitīvo devumu ikvienai personai, tādējādi mazinot autortiesību pārkāpumu un viltojumu pievilcību patērētāju acīs. Nepieciešams informēt patērētājus par šo darbību nelikumīgo dabu un iespējamo sodu un sankciju apmēru, kas piemērojams intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpējiem. Tā kā sabiedrībai netiek pilnvērtīgi sniegta informācija par intelektuālā īpašuma jautājumiem, tad nepieciešams izvērtēt pašlaik izmantoto komunikācijas kanālu lietojumu, esošo informatīvo materiālu formu un mērķauditorijas, to segmentāciju un citus aspektus, lai nodrošinātu, ka sabiedrībai ir viegli pieejami informācijas resursi intelektuālā īpašuma tiesību jomā, kas ir ērti lietojami un saprotami. Pamatojoties uz veikto izvērtējumu, identificēt nepieciešamo izdoto materiālu formu, saturu un skaitu, lai nodrošinātu sabiedrības informēšanu.

Vairojot padziļinātu izpratni par intelektuālā īpašuma jomu, tiktu sasniegti divu veidu ieguvumi: (1) Latvijas Republikas iedzīvotāji saņemtu informāciju par to, kādus ieguvumus un iespējas paver eksistējošā intelektuālā īpašuma sistēma, tādējādi dodot priekšstatu par to, kā to izmantot un tās ietvaros aizsargāt savu intelektuālo īpašumu; (2) Latvijas Republikas iedzīvotāji iegūtu informāciju par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu negatīvo ietekmi uz publisko un privāto sektoru, tādējādi apzinoties intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu tiešo ietekmi un attiecīgi sekmējot šo tiesību īstenošanu.

Veiksmīgām darbībām un iniciatīvām būtu vairāki tieši pienesumi gan publiskajam, gan privātajam sektoram, piemēram: (a) palielinoties izpratnei par intelektuālā īpašuma tiesību sfēru, vajadzētu samazināties potenciālo strīdu un lietu skaitam tādās institūcijās kā Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvalde, Valsts policija, Latvijas Republikas tiesas, kas attiecīgi samazinātu publiskā sektora noslodzi; (b) samazinoties nelikumīgā satura un viltotu preču pieejamībai un izmantošanai, palielināsies pieprasījums pēc legālām precēm un pakalpojumiem, tādējādi tieši ietekmējot gan privāto, gan publisko sektoru un valsts ekonomiku; (c) palielinoties pieprasījumam pēc legālām precēm, tiks novērsti iespējami veselības un drošības riski, kas pastāv izmantojot viltotas preces, piemēram, izmantojot viltotas medicīnas preces un produktus.

Ņemot vērā intelektuālā īpašuma tiesību kompetenču sadalījumu Latvijā starp Tieslietu ministriju, Kultūras ministriju un Zemkopības ministriju, personām, kas ir ieinteresētas saņemt informāciju un atbildes uz jautājumiem intelektuālā īpašuma sfērā, bieži vien ir jāapmeklē un jāsažinās ar vairākām iestādēm, lai rastu atbildes uz sev interesējošajiem jautājumiem un saņemtu konsultācijas. Tas šīm personām prasa laiku un raisa neskaidrību par intelektuālā īpašuma tiesību sfēru, pamatojoties uz informācijas sadrumstalotību. Ņemot vērā LRPV pieredzi arī norādāms, ka bieži vien interesentu jautājumi ir cieši saistīti ar rūpniecisko īpašumu, kā arī autortiesībām un blakustiesībām, kas norāda uz intelektuālā īpašuma sfēras ciešo saistību, taču interesentu nespēja saņemt nepieciešamās atbildes vienas iestādes ietvaros raisa papildu neizpratni, jo viņi intelektuālā īpašuma tiesības saskata kā vienu veselu, nevis kā atsevišķus intelektuālā īpašuma objektus. Kā ieguvums šāda centra izveidei norādāms vienota un konstruktīva dialoga veidošana ar Latvijas Republikas sabiedrību, kas praktiski nozīmētu, ka personas, kas vēlas saņemt informāciju par intelektuālo īpašumu, to varētu saņemt vienā pieturvietā (*one stop shop* princips).

3.3.2. Nepieciešamība celt izpratni par intelektuālo īpašumu sākumskolās, pamatskolās un vidusskolās

Papildus nepieciešamībai celt vispārējo sabiedrības izpratni par intelektuālo īpašumu visas iesaistītās puses ir apstiprinājušas nepieciešamību spert soļus, lai uzlabotu arī jaunatnes izpratni par intelektuālo īpašumu, nodrošinot šīs izpratnes veidošanu jau sākumskolā un to turpinot tālāk pamatskolā un vidusskolā. Šobrīd jautājumi par intelektuālo īpašumu pamatizglītības un vidējās izglītības mācību saturā (dažādu mācību priekšmetu standartos un programmās) ir iekļauti fragmentāri, pamatā akcentējot intelektuālā īpašuma aizsardzību. Piemēram, pamatprasībās mācību satura apguvei noteikts, ka skolēns apzinās, kādas sekas var izraisīt intelektuālā īpašuma un personas datu aizsardzības noteikumu neievērošana¹⁰ un izprot, ka intelektuālā īpašuma apzināšana katrā uzņēmumā, kā arī tā aizsardzība ir ilglaicīgas un veiksmīgas uzņēmējdarbības priekšnoteikums.

Norādāms, ka tādās valstīs kā Apvienotā Karaliste, Somija, Japāna un Ķīna, bērniem par noteiktiem intelektuālā īpašuma aspektiem apmāca jau sākumskolās un pamatskolās¹¹. Tas ļauj bērniem jau agrā vecumā izprast, kā intelektuālais īpašums veicina radošumu, aizsargā idejas un rada ekonomisku pienesumu uzņēmumiem un valstij. Šāda pieeja, informējot par šo pārkāpumu negatīvajām sekām un iespējamajiem sodiem jau skolās, tieši ietekmē arī globālos centienus samazināt intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus, kas ir ļoti aktuāla problēma gan ES, gan

globālā mērogā¹².

Balstoties uz veikto izpēti un diskusijām ar iesaistītajām pusēm, ir secināms, ka publiskajam sektoram vajadzētu veikt nepieciešamās darbības un iesaistīties tādās aktivitātēs, kas nodrošinātu, ka bērni sākumskolā, pamatskolā un vidusskolā saņemtu vispārīgu informāciju par intelektuālā īpašuma pamatiem un iepazītu saikni starp inovācijām, intelektuālo īpašumu un potenciālo ekonomisko ieguvumu, lai veidotu viņu izpratni par to, kā intelektuālais īpašums varētu ietekmēt viņu dzīvi nākotnē, un attiecīgi īstenojot vienu no Nacionālā attīstības plāna¹³ izvirzītajiem uzdevumiem, kļūstot par aktīviem un iesaistītiem pilsoņiem, kas ir īpaši svarīgi intelektuālā īpašuma tiesību ieviešanā un nodrošināšanā. Valsts izglītības satura centrs atbilstoši līgumam ar Centrālo finanšu līguma aģentūru 2016. gada 17. oktobrī ir uzsācis īstenot projektu Nr. 8.3.1.1/16/I/002 "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk - projekts). Projekta mērķis ir radīt skolēniem labvēlīgus apstākļus dziļas izpratnes veicināšanai un kompleksu prasmju attīstīšanai dažādos kontekstos, kā arī personības pilnveidei. Lai to realizētu, vispārējā izglītībā - bērniem un jauniešiem no pusotra gada vecuma līdz vidusskolai - tuvāko piecu gadu laikā tiks izstrādāts un pakāpeniski ieviests kompetenču pieejā veidots mācību saturs. Būtu nepieciešams šī projekta ietvaros pievērst arī uzmanību jautājumam par intelektuālā īpašuma tiesībām un to lomu kā sabiedrībā, tā valstī kopumā.

3.3.3. Nepieciešamība ieviest intelektuālā īpašuma tiesību jautājumus Latvijas augstākās izglītības iestāžu studiju programmās

Augstākās izglītības sistēmai jābūt modernai, lai tā atbilstu nākotnes darba tirgus prasībām. Augstākās izglītības sistēmai ir jāsekmē nacionālās ekonomikas pārmaiņas un kompetenču attīstība, kas nepieciešamas, lai ieviestu Viedās specializācijas stratēģijas prioritātes un nodrošinātu Latvijas Republikas tautsaimniecības transformāciju uz zināšanām un inovācijām balstīto modeli.¹⁴ Valsts mērķi - radīt uz zināšanām un inovācijām balstītu tautsaimniecību - sasniegt būs apgrūtināši, ja netiks veikti nepieciešamie pasākumi akadēmiskā godīguma kultūras institucionalizācijai un Latvijas augstākās izglītības iestāžu mācību programmas netiks papildinātas ar kursiem par intelektuālo īpašumu un tā aizsardzību. To iespējams izdarīt vai nu izveidojot atsevišķus obligātus intelektuālā īpašuma kursus, vai nodrošinot studentu apmācības šajās sfērā jau esošo lekciju kursu ietvaros. Papildus dažādu zinātņu, tehnoloģiju, mākslas un uzņēmējdarbības apguvei, studenti būtu jāiedrošina un viņiem būtu jāļauj domāt radoši inovāciju un uzņēmējdarbības kontekstā, vienlaikus veidojot cieņu pret intelektuālo īpašumu un godīgu akadēmiskā darba praksi. Izpratne par intelektuālā īpašuma pamatiem un tā radīšanu, kā arī pielietojumu uzņēmējdarbībā ļaus augstākās izglītības iestāžu studentiem konstruktīvi raudzīties uz biznesa idejām un modeļiem, kas balstīti uz inovācijām, attiecīgi sekmējot jaunu produktu ražošanu un jaunu pakalpojumu attīstību ar augstu pievienoto vērtību. Balstoties uz veikto izpēti un diskusijām ar iesaistītajām pusēm, pašreizējā augstākās izglītības sistēmā saņemamā informācija intelektuālā īpašuma sfērā var tikt raksturota kā nepietiekama, jo šīs sfēras pamatu apguvi pārsvarā piedāvā vien studentiem, kas apgūst jurisprudenci.

Nepieciešams izvērtēt iespēju valsts izglītības standartā paredzēt izglītību par intelektuālā īpašuma tiesībām iekļaut kā obligātu kursu augstākās izglītības iestādēs, ņemot vērā to, ka intelektuālais īpašums ir ne tikai tehniskas zināšanas izgudrojumu vai dizainparaugu jomā, bet arī radošās un intelektuālās darbības rezultāts, tostarp, studējošajam izstrādājot savu studiju pārbaudījumu noslēguma darbu vai diplomdarbu. Bez tam nepieciešams īstenot pasākumus akadēmiskā godīguma institucionalizācijai izglītības institūcijās.

3.3.4. Nepieciešamība veicināt vienotu valsts pārvaldes rīcību konkrētu sabiedrības mērķauditoriju izpratnes par intelektuālo īpašumu veicināšanai

Lai arī sagaidāms, ka sabiedrības izpratnes veicināšana par intelektuālo īpašumu nesīs pozitīvus rezultātus, jāņem vērā, ka uzņēmējiem, uzņēmumu pārstāvjiem un novatoriem ir specifiskas prasības pēc informācijas. Informācijai jābūt sagatavotai speciāli viņu vajadzībām, piemēram, semināri un apmācības par konkrētām tēmām, kas skar viņu darbības sfēru un intelektuālo īpašumu, dažādi diskusiju forumi un citas iniciatīvas, kas dotu pienesumu viņu komercdarbībai un veicinātu izpratni par pastāvošo intelektuālā īpašuma sistēmu. Nepieciešamas īstenot specifiskas izpratnes veidošanas aktivitātes, kas būtu pieejamas iesaistītajām pusēm, ar mērķi iedrošināt uz inovācijām balstītu uzņēmumu radīšanu un attīstību, kas ražotu produktus ar augstu pievienoto vērtību, tādējādi līdzdarbojoties valsts mērķu sasniegšanā, kuri izvirzīti vairākos politikas plānošanas dokumentos.

Ņemot vērā plašo informācijas daudzveidību un zināšanas, kurām jāpiemīt indivīdiem un uzņēmējiem, lai radītu produktus ar augstu pievienoto vērtību, tādās iniciatīvas kā dažādu informatīvu materiālu izveide, pasākumu un apmācību organizēšana, kas tiks īstenotas ar mērķi izglītēt šīs mērķauditorijas, būtu jākoordinē starp valsts pārvaldes iestādēm un attiecīgajām nevalstiskajām organizācijām, lai nodrošinātu, ka šīs iniciatīvas nodrošina plašu informācijas loku, sākot ar ideju radīšanu un to attīstību, intelektuālā īpašuma tiesību iegūšanu un beidzot ar šo tiesību īstenošanu un aizsardzību. Nepieciešamību pēc šīm aktivitātēm norādījušas arī vairākas iesaistītās puses, kas atkārtoti uzsvērušas, ka uzņēmumu galvenais mērķis ir spēja konkurēt un gūt ieņēmumus, kas attiecīgi nestu peļņu. Veiksmīga intelektuālā īpašuma sistēmas izmantošana noteikti var palīdzēt šos mērķus sasniegt. Tādēļ šīm specifiskajām izpratnes veidošanas aktivitātēm vajadzētu iekļaut arī citus aspektus, kam ir saistība ar intelektuālo īpašumu, piemēram, pieejamais valsts atbalsts, mārketinga, komunikācija ar klientiem un potenciālajiem partneriem un citi aspekti.

Arī attiecībā uz izgudrotājiem kā vienu no sabiedrības mērķauditorijām ir nepieciešama vienota valsts pārvaldes rīcība, sekmējot to darbību zinātnisku ideju jaunradē un to publicēšanā. Ņemot vērā minēto, nepieciešams izvērtēt

iespēju zinātniskajai publikācijai pielīdzināt patentu, kuram ir veikts patentmeklējums un par kuru ir saņemts rakstisks eksperta atzinums par izgudrojuma atbilstību patentspējas kritērijiem (izgudrojuma līmenis, novitāte, rūpnieciskā izmantošana).

3.4. Vāja saikne starp inovācijām un komercdarbību

Inovācija ir process, kura rezultātā tiek atklāti jauni veidi, kā radīt vērtības. Tas ir process, kura rezultātā no zināšanām tiek veidoti jauni ekonomiski un sociāli ieguvumi. Tā var būt jauna ideja, jauna metode noteikta uzdevuma veikšanai, jauns produkts. Inovācijas un cilvēki, kas tās virza - novatori, spēlē nozīmīgu lomu katrā valstī, kas tiecas radīt produktus ar augstu pievienoto vērtību. Kā identificēts OECD 2015. gada ekonomikas ziņojumā par Latviju, Latvijas Republika atpaliek aiz vairāk attīstītām valstīm tās integrācijā pasaules vērtību ķēdēs, ieguldījumos uz zināšanām balstītā kapitāla attīstībā un inovatīvajā kapacitātē. Tāpat arī ziņojumā minēts, ka Latvijas Republika lielākoties eksportē produktus ar zemu tehnoloģiju saturu.¹⁵ Pamatojoties uz šo ziņojumu, tā produktu daļa, ko Latvijas Republika eksportē un kas satur augsto tehnoloģiju produktus, ir salīdzinoši maza, tādēļ Latvijas Republika atrodas aiz kaimiņvalstīm gan izgudrojumu patentēšanā, gan pētniecības komercializācijā.¹⁶

Arī vairākas aptaujātās institūcijas norāda, ka pastāv problēmas saiknē starp inovāciju un komercdarbību. Pamatojoties uz konstatēto, esošā saikne starp pētniekiem un privāto sektoru nav pietiekoši efektīva, lai jaunās zināšanas ieviestu tirgū un veidotu jaunus produktus un pakalpojumus. Tāpēc nepieciešams izveidot platformu, kurā būtu pieejama informācija par izgudrotāju radītajiem inovāciju projektiem, kas ir pieejami komercializācijai, un komersantiem nepieciešamajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem, kuru īstenošanā būtu nepieciešams izgudrotāju atbalsts. Platformas mērķis būtu nodrošināt aktuālo informāciju par komerciālā un intelektuālā rakstura produktu pieprasījumu un piedāvājumu, un šī platforma varētu kalpot kā starpnieks starp izgudrotājiem un komersantiem.

Vienlaikus, Latvijas augstākās izglītības iestādēs pastāvošie tehnoloģiju pārnese centri ir norādījuši, ka viņiem ir nepieciešamās pamata zināšanas un prasmes, lai noteiktu radītā intelektuālā īpašuma potenciālu un iegūtu nepieciešamo aizsardzību, taču viņi, iespējams, nav bijuši pietiekami veiksmīgi, lai uzradītu ļoti labus rezultātus saistībā ar radītā intelektuālā īpašuma komercializāciju un ienākumu radīšanu gan pašām augstākās izglītības iestādēm, gan to pētniekiem.

Uz līdzīgām problēmām norāda arī privātā sektora pārstāvji, kas paši pietiekoši aktīvi nemeklē inovācijas un jaunas, konkurētspējīgas tehnoloģijas no pētniekiem, jo viņiem radies priekšstats, ka radītās inovācijas nepiedāvā komerciālu potenciālu un iespēju gūt panākumus, kā arī ieguldījumi šajās inovācijās bieži vien ir salīdzinoši riskanti. Saskaņā ar Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas pamatnostādņiem 2014.-2020. gadam (turpmāk - ZTAI2020), Latvijas inovāciju sistēmā pastāv vairākas problēmas:

- fokuss uz inovācijām pašreizējos uzņēmumos ir vājš;
- vāja sadarbība starp biznesa sektoru un zinātni, kā arī nepietiekams radošā un intelektuālā kapitāla pielietojums inovāciju radīšanā;
- nepietiekama zinātnes un pētniecības kapacitāte, tehnoloģiju attīstība un inovācija.¹⁷

3.5. Problēmas tehnoloģiju pārnesei saistītā ar finansējumu

Zināšanu un tehnoloģiju pārnese ir process, kuras ietvaros iemaņas, zināšanas, ražošanas metodes un tehnoloģijas no publiskām pētniecības iestādēm un citām institūcijām tiek pārnestas uz privātām kompānijām un investoriem, lai nodrošinātu to, ka zinātniski un tehnoloģiski atklājumi ir pieejami plašākam lietotāju lokam, kuri tos var attiecīgi tālāk attīstīt un izmantot jaunās tehnoloģijas produktos, materiālos, pakalpojumos un procesos. Šīs institūcijas dēvē par tehnoloģiju pārnese centriem, un to mērķis ir radīt saikni starp pētniecības institūcijām un biznesa partneriem, lai varētu nodrošināt izgudrojumu komercializāciju. Šobrīd Latvijas Republikā darbojas vairāki tehnoloģiju pārnese centri, kas lielākoties atrodas lielākajās augstākās izglītības iestādēs, piemēram, Rīgas Tehniskajā universitātē, Rīgas Stradiņa universitātē, kā arī Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrā. Lai nodrošinātu harmonizētus komercializācijas procesā iesaistīto valsts pārvaldes iestāžu (Izglītības un zinātnes ministrijas un Ekonomikas ministrijas) regulējumus par tehnoloģijas pārnesei, nepieciešams pārskatīt komercializācijas sistēmas pārraudzību, nodrošinot vienotu pieeju ar tehnoloģijas pārnesei saistītajos jautājumos. Būtiski ir panākt vienošanos starp atbildīgajām valsts pārvaldes iestādēm par to, vai komercializācijas programmas ietvaros atļaut piesaistīt komersantu kā komercializācijas procesa rezultātā ieinteresēto pusi.

Vienlaikus, secināms, ka, lai nodrošinātu izgudrojumu veiksmīgu komercializāciju, nepieciešams pielietot publiskus vai privātus resursus komercializācijas procesā. Kā norādīts ZTAI2020, pašreizējais uzņēmējdarbības un zinātnes sadarbības līmenis ir vērtējams kā salīdzinoši zems, jo ir nepietiekošs radošā un intelektuālā kapitāla pielietojums izgudrojumu radīšanā. Tas ir raksturīgs visam komercializācijas procesam kopumā, sākot ar potenciāli komercializējamu tehnoloģiju noteikšanu, pārņemšanu un pētniecības rezultātu ieviešanu, noslēdzot licencēšanas līgumus un veicot izgudrojumu pārdošanu.¹⁸ Attiecīgi secināms, ka nepieciešams optimizēt esošo tehnoloģiju pārnesei saikni ar finansējumu, lai papildinātu pieejamo kopfinansējumu uzņēmējdarbības projektiem, kas veiksmīgas ieviešanas gadījumā attiecīgi dotu labumu pētniecības institūcijām un investoriem.

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (turpmāk - LIAA) ir ekonomikas ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu, īstenot tūrisma attīstības valsts politiku un valsts politiku inovācijas jomā¹⁹. Tā kā inovāciju politika un intelektuālā īpašuma tiesību politika ir cieši saistītas un savstarpēji pakārtotas, tad būtu nepieciešams nodrošināt labāku šo sfēru savstarpējo koordināciju, tādējādi iegūstot vairākas sinerģijas gan attiecībā uz dažādiem īstenojamajiem pasākumiem un apmācībām, gan informatīvo materiālu un kampaņu ieviešanu, gan citās aktivitātēs, ko jau šobrīd patstāvīgi veic LRPV un LIAA. Pamatojoties uz diskusijām ar iesaistītajām pusēm, abu iestāžu līdz šim veiktās darbības bieži vien attiecīgos aspektos pārklājas vai arī varētu papildināt viena otru. Šo būtu iespējams novērst savstarpējas koordinācijas un sadarbības uzlabošanas rezultātā, tādējādi atvēlot vairāk resursus dažādu individuālu iniciatīvu ieviešanai, kas būtu ieguvums gan abām šīm iestādēm, gan Latvijas Republikas sabiedrībai kopumā.

3.6. Ierobežota sadarbība starp institūcijām, kas atbildīgas par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu

Intelektuālā īpašuma tiesību īstenošana un aizsardzība ir komplekss process, kurā iesaistītas vairākas valsts pārvaldes iestādes - tiesas, Latvijas Republikas Prokuratūra, Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvalde un Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvalde. Visām šīm iestādēm ir jāstrādā vienoti un savstarpēji jāsadarbjas, lai nodrošinātu ātru intelektuālā īpašuma strīdu, pārkāpumu un citu lietu izskatīšanu. Intelektuālā īpašuma tiesību sistēma ir tik pievilcīga un efektīva, cik nozīmīga un ātra ir intelektuālā īpašuma tiesību ievērošana un aizsardzība, tāpēc īpaša uzmanība būtu jāvelta Latvijas Republikā pastāvošās intelektuālā īpašuma aizsardzības sistēmas uzlabošanai, ņemot vērā, ka diskusijās ar iesaistītajām pusēm vairākkārtīgi tika minēta nepieciešamība ieviest izmaiņas un uzlabojumus, lai nodrošinātu iepriekšminēto iestāžu pieņemto lēmumu konsekvenci, kvalitāti, kā arī strīdu un pārkāpumu izskatīšanu pēc iespējas īsākā laika periodā, kas ir īpaši svarīgi inovāciju jomā.

Pamatojoties uz apkopoto informāciju un ar iesaistītajām pusēm pārrunāto, secināms, ka eksistē vairākas problēmas, kas negatīvi ietekmē iepriekšminēto intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanas institūciju darbu. Nepietiekošs cilvēkresursu skaits un ik gadu pieaugošs lietu skaits intelektuālā īpašuma sfērā minami kā galvenie aspekti, kas kavē savlaicīgu lietu izskatīšanu. Tāpat identificēts, ka ne visas iepriekšminētās iestādes veic regulāras un pastāvīgas darbinieku apmācības intelektuālā īpašuma sfērā, kas ir īpaši svarīgi, ņemot vērā šīs sfēras specifiku un tās straujo attīstību. Ņemot vērā šo iestāžu ierobežotos resursus, nepieciešams rast iespēju šīs apmācības nodrošināt, izmantojot ārvalstu finanšu palīdzību, tajā skaitā nodrošinot starptautisku lektoru un praktiķu dalību, lai pārņemtu labāko praksi no attīstītajām valstīm, piemēram, Amerikas Savienotajām Valstīm, Vācijas, Zviedrijas un citām.

Ņemot vērā intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpuma lietu un strīdu izskatīšanas procedūru, kurā, atkarībā no lietas būtības, var būt iesaistīta gan Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvalde, gan Valsts policija, gan Latvijas Republikas Prokuratūra, gan arī tiesas, secināms, ka visām šīm iestādēm būtu jānodrošina efektīva savstarpējā komunikācija un iespēja savstarpēji apmainīties ar informāciju un labāko praksi, lai nodrošinātu lietu materiālu pilnīgumu, savstarpēju piekļuvi dažādām datubāzēm, un citi pasākumi, kas varētu atvieglot un uzlabot šo iestāžu darbinieku darbu. Šobrīd visu šo institūciju savstarpējā sadarbība raksturojuma kā uzlabojama, kas attiecīgās lietās noved pie situācijas, kad lietu izskatīšanas ilgums pagarinās smagnējās komunikācijas dēļ, kad lietā esošie materiāli nav pilnīgi vai tie varētu būt labāk sagatavoti, tādējādi atvieglot citu iestāžu darbu un mazinot administratīvo slogu. To apstiprina arī privātā sektora pārstāvji, jo visi ir vienprātīgi, ka intelektuālā īpašuma tiesību īstenošana un aizsardzība Latvijas Republikā ir samērā problemātiska, jo iepriekšminēto iestāžu lēmumi un tiesu spriedumi mēdz būt nekonsekventi, tiesvedība ir ilgstoša, pastāv institūciju savstarpējais sadarbības trūkums un ierobežotas zināšanas specifiskās nozarēs, piemēram, biotehnoloģijā, datortehnoloģijā un citās.

Šādas un līdzīgas problēmas novērojamas arī citās valstīs, kas attiecīgi ir izvēlējušās dažādus ceļus, kā to risināt. Piemēram, 2004. gadā Apvienotajā Karalistē ir izveidota Intelektuālā īpašuma noziegumu grupa, kuru atbalsta arī Apvienotās Karalistes Intelektuālā īpašuma birojs (turpmāk - UK IPO). Tās dalībnieku vidū ir pārstāvji no UK IPO, muitas, policijas, Kultūras ministrijas un dažādām tiesību turētāju organizācijām, kas ir iesaistītas intelektuālā īpašuma tiesību ieviešanā un aizsardzībā. Šī grupa satiekas reizi ik pa diviem mēnešiem un pārrunā stratēģiskus jautājumus, nosaka stratēģiskas prioritātes sadarbībai, identificē un izplata labākos prakses piemērus, pievērš uzmanību intelektuālā īpašuma noziegumiem un pārrunā gada pārskata izveidi.²⁰ UK IPO nodrošina sekretariāta pienākumus šai grupai un vada intelektuālā īpašuma noziegumu centru (*IP Crime Hub*) - drošu datubāzi, kuru izmanto ieviešanas un aizsardzības aģentūras un tiesību turētāji.

3.7. Problēmas dizainparaugu tiesību aizsardzībā

Latvijas Republikā ik gadu tiek pieteikti vairāki desmiti nacionālo dizainparaugu.²¹ Šī statistika apliecina pieteicēju spēju radīt intelektuālo īpašumu, kā arī interesi aizsargāt savu intelektuālo īpašumu, taču tā arī iezīmē potenciālās problēmas, piemēram, salīdzinoši zemais dizainparaugu pieteikumu skaits. Tas ir skaidrojams ar pieteicēju ierobežotajiem resursiem pieteikumu iesniegšanai, kā arī pieteicēju ierobežoto iespēju dēļ savu reģistrēto intelektuālo īpašumu attīstīt tālāk, lai to licenzētu vai pārdotu, tādējādi nodrošinot jaunu produktu un pakalpojumu nokļūšanu tirgū un valsts ekonomikas stimulēšanu.

Analizējot esošo situāciju dizainparaugu jomā un pamatojoties uz informāciju, kas saņemta no biedrības "Latvijas

Dizaineru savienība" secināms, ka šajā sfērā šobrīd eksistē būtiska problēma, kas ir saistīta ar dizainparaugu pieteicēju ierobežotajiem resursiem, lai nodrošinātu savu dizainparaugu tālāku licenzēšanu vai pārdošanu. Lai gan dizaineri ir spējīgi atrast resursus, lai savus dizainus reģistrētu, viņiem trūkst resursu un zināšanas, lai savus dizainus tālāk nodotu ieinteresētajām personām un viņi par to saņemtu atlīdzību. Bieži vien šīs jomas pārstāvjiem trūkst zināšanas par līgumu sagatavošanu un to izvērtēšanu, līdz ar to līgumos tiek iekļauti nelabvēlīgi nosacījumi, jo sākotnēji personai nav nepieciešamo resursu, lai šo juridisko dokumentu analīzei piesaistītu nozares speciālistus. Attiecīgi, lai gan reģistrētie dizainparaugi tiek plaši izmantoti, tie nedod iespēju dizaineriem gūt ienākumus par savu paveikto darbu, kas ir esošās intelektuālā īpašuma sistēmas pamata būtība - saņemt taisnīgu atalgojumu par ieguldīto intelektuālo darbu.

IV. INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA PĀRVALDĪBAS RISINĀJUMI UN TO IETEKMES IZVĒRTĒJUMS

1. RISINĀJUMA VARIANTS

Veidot vienu intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības iestādi, kas būtu atbildīga par ar visu intelektuālā īpašuma tiesību jomu saistītiem jautājumiem

Veidojot vienotu valsts pārvaldes iestādi, kam būtu kompetence rūpnieciskā īpašuma tiesību, autortiesību un blakustiesību jomā, tiktu sekmēts vienots skatījums valstiskā mērogā uz intelektuālā īpašuma jomu kā vienotu veselumu. Tādējādi tiktu veidota sinerģija starp nozares dalībniekiem (rūpnieciskais īpašums, autortiesības un blakustiesības, sabiedrības informēšana). Kā ieguvums šādas sistēmas izveidei norādāma arī vienotā pārstāvība starptautiskajās organizācijās, līdz ar to efektīvizējot finanšu līdzekļus un cilvēkresursus, kā arī veicinot nozares speciālistu profesionālo attīstību. Arī dialoga veidošana ar sabiedrību intelektuālā īpašuma tiesību aktuālos jautājumos būtu veiksmīgāka un konstruktīvāka, ja to veiktu viena iestāde.

Norādāms, ka vēsturiski autortiesību un blakustiesību joma ir bijusi cieši saistīta ar kultūras un izklaides nozari (filmas, mūzika, utt.), līdz ar to tā pamatoti tika uztverta kā kultūras nozares sastāvdaļa. Tomēr, ņemot vērā autortiesību jomas straujo attīstību pēdējo gadu laikā, autortiesību loma ir būtiski palielinājusies un skar arī uz tehnoloģijām bāzētas nozares, piemēram, mediju vidi un datorprogrammatūras, kam attiecīgi ir neatsverama loma valsts ekonomiskajā attīstībā un izaugsmē, un būtiska sasaiste ar rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzību. Piemēram, programmatūras ir aizsargātas ar autortiesībām, vienlaikus tās ir cieši saistītas ar patentētajām tehnoloģijām un ar dizainparaugiem aizsargātajām ierīcēm. Tāpat arī kultūras jomas attīstība tiek būtiski ietekmēta caur digitālajām un interneta tehnoloģijām. Arvien pieaugošā nepieciešamība risināt jautājumu par pieprasījumu pēc viltotām un pirātiskām precēm skar visu intelektuālā īpašuma tiesību jomu kopumā. Līdz ar to, vairākas valstis, tostarp Igaunija, Zviedrija, Vācija, ir izvēlējušās vienotu intelektuālā īpašuma tiesību pieejas modeli, deleģējot vienai valsts iestādei kompetenci gan pār rūpnieciskā īpašuma tiesību jautājumiem, gan pār autortiesību jomu. Šādā veidā tiek nodrošināta vienota intelektuālā īpašuma tiesību politika un sabiedrības informētības veicināšana par intelektuālā īpašuma tiesībām un to aizsardzības nozīmīgumu.

Lai novērstu trūkumus, uz ko ir norādījuši nevalstisko organizāciju pārstāvji, piemēram, Ārvalstu investoru padome, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Jauno zinātnieku apvienība, autortiesību un blakustiesību joma politikas veidošanas līmenī būtu nododama Tieslietu ministrijai, savukārt sabiedrības informēšanu par autortiesību un blakustiesību tiesisko aizsardzību veiktu Patentu valde. Piedāvātais risinājums varētu palielināt kultūras nozares administratīvo slogu, jo jautājumos, kas skar, piemēram, radošo industriju attīstību un kultūras mantojuma digitalizācijas projektus, Kultūras ministrijai būtu jāsauglabā sava kompetence un jāveic attiecīgie uzdevumi. Nav garantēts, ka piedāvātā risinājuma rezultātā netiktu ietekmēta atgriezeniskā saite no sabiedrības attiecībā uz autortiesību un radošo industriju jomu, kas ir būtiska politikas veidošanai.

2. RISINĀJUMA VARIANTS

Neveikt institucionālas pārmaiņas intelektuālā īpašuma tiesību pārvaldības sistēmā, vienlaikus stiprinot esošo starpinstitucionālo sadarbību intelektuālā īpašuma tiesību politikas jomā

Ņemot vērā nepieciešamību veicināt vienotu pieeju valstiskā līmenī intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības jomai kopumā, nepieciešams stiprināt starpinstitucionālo sadarbību visos līmeņos, bet jo īpaši starp intelektuālā īpašuma tiesību politikas veidojošajām institūcijām - Tieslietu ministriju un Kultūras ministriju, lai novērstu intelektuālā īpašuma tiesību fragmentāciju un ierobežotu tiesību aizsardzības mehānismu izmantošanas iespējas, kā arī lai sekmētu sabiedrības informētību par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības nozīmīgumu un tās ieguvumiem. Nav konstatēti pierādāmi fakti, ka, apvienojot iestāžu kompetenci, tas viennozīmīgi uzlabos situāciju intelektuālā īpašuma aizsardzības jomā. Jau šobrīd katra iestāde savas kompetences ietvaros sadarbojas ar nevalstiskā sektora organizācijām, kuras ir atšķirīgas autortiesību un rūpnieciskā īpašuma tiesību jomās, nodrošina pārstāvību starptautiskajās organizācijās. Būtu norādāms, ka autortiesības un rūpnieciskais īpašums tiek regulēti, pamatojoties uz atšķirīgiem principiem. Līdz ar to resursu un kompetences ziņā, izveidojot vienotu iestādi, darbības pēc būtības nemainītos un katra joma tik un tā attīstītos, pamatojoties uz atšķirīgo regulējumu. Efektīvāk būtu pilnveidot sadarbību starp iestādēm, mākslīgi neveidojot vienotu iestādi un netērējot resursus kompetenču pārdalīšanai. Tā vietā varētu tikt izveidota darba grupa normatīvo aktu projektu izstrādei intelektuālā īpašuma tiesību jomā, kuras ietvaros Tieslietu ministrijas un Kultūras ministrijas pārstāvji varētu risināt jautājumu par nepieciešamajām normatīvo aktu izmaiņām intelektuālā īpašuma tiesību jomā un intelektuālā īpašuma tiesību jomu regulējošo normatīvo aktu harmonizāciju.

V. PASĀKUMI INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA JOMAS ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANAI

Piedāvātie pasākumi vērtēti kopsakarā ar sasniedzamo mērķi - Latvijai jāklūst par vienu no līderēm ES inovatīvu un eksportējamu uzņēmumu attīstīšanā, ko var sasniegt pārvēršot personu intelektuālo un radošo potenciālu inovatīvas un konkurētspējīgas ekonomikas izaugsmē, uzņēmējdarbību atbalstošās iniciatīvās un vidē, kas atbalsta jaunu ideju radīšanu un to komercializēšanu, zināšanu pānesi un uz lietotājiem vērstu izpēti.

5.1. Likvidēt Intelektuālā Īpašuma padomi un reorganizēt ekspertu grupu intelektuālā Īpašuma jomā

Ņemot vērā to, ka intelektuālā Īpašuma tiesību aizsardzībai ir būtiska nozīme inovāciju attīstībā, nepieciešams stiprināt sasaisti starp intelektuālā Īpašuma tiesību jomu un inovāciju attīstības politiku. Tieslietu ministrijas ieskatā būtu nepieciešams izstrādāt grozījumus Inovāciju padomes nolikumā, papildinot nolikuma 3. punktu ar jaunu apakšpunktu par Inovāciju padomes kompetenci prioritāro darbības virzienu intelektuālā Īpašuma tiesību jomā apspriešanu, lai veicinātu sabiedrības izpratni par intelektuālo Īpašumu, tā tiesību aizsardzību un ar to saistīto pārkāpumu novēršanu. Ņemot vērā to, ka Intelektuālā Īpašuma padomē un Inovāciju padomē izskatāmie jautājumi nereti varētu pārklāties, no labas valsts pārvaldības un efektivitātes principa raugoties būtu nepieciešams atbalstīt viena stratēģiskā foruma darbību. Tādējādi secināms, ka minētais risinājuma variants neradīs papildu administratīvo slogu Inovāciju padomes darbībai. Jau šobrīd Inovāciju padomes sēdes tiek organizētas vairākas reizes gadā, līdz ar to, izvērtējot arī pārstāvniecību Inovāciju padomē un tās funkcijas, secināms, ka ar intelektuālā Īpašuma tiesību aizsardzību saistīto jautājumu pievienošana Inovāciju padomes veicamajiem uzdevumiem tieši nodrošinātu harmonizētu pieeju intelektuālā Īpašuma tiesību politikai un inovāciju politikai un mērķtiecīgu valsts atbalstu inovāciju kapacitātes celšanai.

Vienlaikus ekspertu līmenī būtu nepieciešams reorganizēt ekspertu grupu intelektuālā Īpašuma jomā, izveidojot vairākas ekspertu grupas apakšgrupas konkrētu jautājumu padziļinātai apspriešanai. Būtu izveidojamas šādas ekspertu grupas apakšgrupas: sabiedrības informētības veicināšanas apakšgrupa, intelektuālā Īpašuma tiesību piemērošanas apakšgrupa un normatīvo aktu projektu izstrādes intelektuālā Īpašuma tiesību jomā apakšgrupa. Turklāt būtu paredzama iespēja izveidot papildu apakšgrupas konkrētu problēmjautājumu vai priekšlikumu apspriešanai, piemēram, tehnoloģiju pāneses apakšgrupu, kuras ietvaros varētu tikt veicinātas diskusijas starp politikas veidotājiem un ar tehnoloģijas pāneses jautājumiem strādājošajiem augstākās izglītības iestādēs vai LIAA.

Ņemot vērā to, ka Ministru prezidenta 2006. gada 3. augusta rīkojums Nr. 388 "Par ekspertu grupu intelektuālā Īpašuma tiesību jomā" jau vairākkārt ir ticis grozīts, būtu nepieciešams atzīt esošo regulējumu par spēku zaudējušu, tā vietā izdodot jaunu tieslietu ministra rīkojumu par darba grupas izveidi atbilstoši Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumu Nr. 243 "Tieslietu ministrijas nolikums" 17. punktā piešķirtajai kompetencei, lai nodrošinātu elastību attiecībā uz ekspertu grupas locekļu mainību un nepieciešamību regulāri izstrādāt grozījumus Ministru prezidenta rīkojumā.

Tieslietu ministrijas ieskatā piedāvātais risinājuma variants neradīs papildu administratīvo slogu, jo tā izpilde tiks nodrošināta jau esošās valsts pārvaldes institucionālās uzbūves ietvaros, pārskatot, pilnveidojot un efektīvizējot esošās ekspertu grupas darbību.

5.2. Īstenot aktivitātes un iniciatīvas, lai celtu Latvijas Republikas sabiedrības izpratni par intelektuālā Īpašuma jomu

Pamatojoties uz identificētajām problēmām, LRPV jāveic sabiedrības informēšanas pasākumi, informējot Latvijas Republikas sabiedrību par intelektuālā Īpašuma sfēru. Nepieciešams īstenot periodiskas informatīvas kampaņas, informējot sabiedrību par intelektuālo Īpašumu, tā saikni ar ekonomiku un jaunu uzņēmumu radīšanu un intelektuālā Īpašuma pārkāpumu negatīvo ietekmi, šīs informatīvās kampaņas plāna izstrādei un arī pašas kampaņas īstenošanai piesaistot ārējo pakalpojumu sniedzēju. Īstenojot aktivitātes un iniciatīvas, lai celtu Latvijas Republikas sabiedrības izpratni par intelektuālā Īpašuma sfēru, LRPV jāsadarbojas ar Kultūras ministriju un Zemkopības ministriju, ņemot vērā šo iestāžu kompetences šajā sfērā.

Papildus informatīvajai kampaņai, LRPV nepieciešams turpināt jau aizsākto darbu pie informatīvo materiālu sagatavošanas un izplatīšanas intelektuālā Īpašuma jomā, piesaistot nepieciešamos ārējo pakalpojumu sniedzējus šī uzdevuma veikšanai. Šos informatīvos materiālus nepieciešams sagatavot un nodrošināt to pieejamību LRPV, Tieslietu ministrijas, Kultūras ministrijas un Zemkopības ministrijas mājaslapās elektroniskā formātā, savukārt LRPV, Kultūras ministrijas un LIAA telpās - papīra formātā. Lai nodrošinātu visu mērķauditoriju sasniegšanu, nepieciešams izveidot interaktīvus un modernus informatīvos materiālus gan bukletu, gan infografiku, gan arī informatīvu video materiālu, dažādu uzdevumu un interaktīvu spēļu, kā arī citos formātos, kas sasniegtu iepriekš definētās mērķauditorijas.

LRPV sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Valsts izglītības satura centru nodrošināt intelektuālā Īpašuma tiesību iekļaušanu izglītības standartā Latvijas Republikas skolās, kā arī, piesaistot ārējo pakalpojuma sniedzēju, izstrādāt Īpašu apmācību materiālu skolotājiem un veikt skolotāju apmācības, kas dotu iespēju skolniekiem izglīties intelektuālā Īpašuma jomā. Šo apmācību materiālu izstrādātu ārējs pakalpojumu sniedzējs, un tas saturētu pamatinformāciju par intelektuālo Īpašumu, ko papildinātu interaktīvi uzdevumi un piemēri, lai izglītības iestāžu skolotāji varētu tos tālāk izmantot dažādos priekšmetos, informējot skolēnus par intelektuālā Īpašuma tiesību

aspektiem. Lai nodrošinātu skolotāju izpratni šajā jomā, LRPV sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Kultūras ministriju jāveic skolotāju apmācības par intelektuālā īpašuma tiesību sfēru.

LRPV, sadarbojoties ar Tieslietu ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju, jāturpina sarunas ar Latvijas augstākās izglītības iestādēm, ar mērķi nodrošināt, ka šo augstākās izglītības iestādēs intelektuālā īpašuma tiesību jautājumi tiktu iekļauti studiju programmu saturā kā obligāts studiju kurss vai kā cita studiju kursa sastāvdaļa. It īpaši svarīgi ir nodrošināt, lai informāciju par intelektuālo īpašumu un tā aizsardzību saņemtu studenti, kas studē dažādas tehniskās zinātnes, mākslu, grafisko dizainu un apgūst citas radošas profesijas, tādējādi jau laicīgi informējot par viņu veiktā darba vērtību un potenciālajām iespējām nodrošināt izņēmuma tiesības ieguldītā darba un resursu aizsardzībai. Tādējādi tiktu nodrošināts, ka šajās augstākās izglītības iestādēs saņemtā izglītība atbilstu mūsdienu standartiem un starptautiskajai praksei, kā arī to studenti būtu labāk sagatavoti mūsdienu darba tirgus prasībām un globālajām tirgus prasībām.

Tāpat arī nepieciešams stiprināt iesaistīto institūciju sadarbību sistēmiskai un efektīvai plaģiātisma novēršanai augstākajā izglītībā, tai skaitā izstrādājot risinājumus augstākās izglītības noslēguma darbu komercializācijas ierobežošanai.

5.3. Izveidot vienotu Intelektuālā īpašuma informācijas centru

Izveidot vienotu Intelektuālā īpašuma informācijas centru Latvijā, kas sniegtu sākotnējo informāciju par visiem intelektuālā īpašuma objektiem. Šāds centrs veidojams LRPV, pārveidojot LRPV departamentu "Patentu tehniskā bibliotēka". Vienotajam Intelektuālā īpašuma informācijas centram būtu kompetence sniegt informāciju saistībā ar patentiem, preču zīmēm, dizainparaugiem, autortiesībām un blakustiesībām, ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm u.c. intelektuālā īpašuma objektiem, tādējādi sekmējot iespēju valstiskā mērogā vienuviet saņemt vienotu sākotnējo informāciju par intelektuālā īpašuma jomu. Veicot šī centra izveidi, nodrošināt nepieciešamās apmācības un informācijas materiālus ne tikai par rūpniecisko īpašumu, bet arī par pārējiem intelektuālā īpašuma objektiem, sadarbojoties ar Kultūras ministriju un Zemkopības ministriju.

5.4. Stiprināt saikni starp inovācijām un intelektuālo īpašumu, nodrošinot abu sfēru savstarpēju koordināciju

Stiprināt sadarbību starp LRPV un LIAA inovāciju un rūpnieciskā īpašuma politikas ieviešanā, nodrošinot katras iestādes īstenoto aktivitāšu un pasākumu plānu regulāru saskaņošanu un savstarpēju koordināciju. Uzdot LRPV un LIAA regulāri savstarpēji apmainīties ar informāciju par plānotajiem sabiedrības informēšanas pasākumiem un sadarboties šo pasākumu organizēšanas un dažādu informatīvo materiālu izstrādes procesā, tādējādi nodrošinot, ka pasākumos un izdales materiālos tiktu sniegta informācija gan par intelektuālā īpašuma sniegtajām priekšrocībām, gan pieejamo atbalstu novatoriem un uzņēmējiem.

Tāpat arī nepieciešams pārskatīt komercializācijas sistēmas pārraudzību un to reglamentējošos normatīvos aktus, nodrošinot efektīvu komercializācijas sistēmu un vienotu pieeju ar tehnoloģijas pārnēsai saistītajos jautājumos, kā arī nepieciešams izvērtēt iespēju pielīdzināt patentu, kuram ir veikts patentmeklējums un par kuru ir saņemts rakstisks eksperta atzinums par izgudrojuma atbilstību patentspējas kritērijiem (izgudrojuma līmenis, novitāte, rūpnieciskā izmantošana) zinātniskajai publikācijai.

5.5. Stiprināt sadarbību starp institūcijām, kas atbildīgas par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu

Stiprināt sadarbību starp Latvijas Republikas tiesām, Latvijas Republikas Prokuratūru, Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldi un Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldi, lai nodrošinātu šo iestāžu efektīvu un koordinētu darbību, kas uzlabotu šo iestāžu lēmumu kvalitāti, kā arī laiku, kas nepieciešams līdz lēmuma pieņemšanai. Ņemot vērā citu valsti praksi, nepieciešams izveidot iepriekšminēto institūciju pārstāvju īpašu sadarbības un koordinācijas darba grupu, kas regulāri tiktos un apspriestu aktuālus jautājumus lietās, kas saistītas ar intelektuālā īpašuma pārkāpumiem. Ņemot vērā šo iestāžu kompetenci, šīs darba grupas koordinēšana, tajā skaitā dienas kārtības izveide, sanāksmju regularitātes noteikšana un citi jautājumi būtu jāveic kādai no šīm iestādēm. Tā kā šo iestāžu finanšu resursi ir ierobežoti, turklāt, lai nodrošinātu neitrālu sanāksmju organizēšanu, LRPV būtu jānosaka par atbildīgo iestādi koordinācijas grupas sekretariāta pienākumu veikšanā, tajā skaitā nodrošinot sanāksmju praktisko organizēšanu, telpu un dažādu materiālu nodrošināšanu, ko LRPV segtu no saviem budžeta līdzekļiem, kā arī izmantojot pieejamos resursus no LRPV starptautiskajiem partneriem.

5.6. Nodrošināt standartizētu līgumu paraugu izveidi, kas veicinātu intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanu

Ņemot vērā nepieciešamību izveidot rīkus un īstenot pasākumus, kas uzlabotu jau pastāvošo intelektuālā īpašuma sistēmu un sekmētu tās izmantošanu, LRPV, pamatojoties uz Latvijas Republikas dizaineru un izgudrotāju ierobežotajiem resursiem, nepieciešams nodrošināt standartizētu līgumu izstrādi, piesaistot neatkarīgu ārējo pakalpojumu sniedzēju, kas veiks standarta līgumu izstrādi, piemēram, par tiesību pāreju, licencēšanu, īpašnieka maiņu un konfidencialitāti. Pēc šo līgumu izstrādes un kvalitātes pārbaudes, LRPV un Tieslietu ministrijai šie līgumi jāizvietoj savās mājas lapās, nodrošinot to publisku pieejamību, lai ieinteresētās puses tos varētu saņemt un bezmaksas lietot to darbībā.

5.7. Īstenot pasākumus pētniecisko izstrādņu autoru, individuālo izgudrotāju un potenciālo investoru sadarbības sekmēšanai

Nodrošināt pētniecisko izstrādņu autoru no vienas puses un potenciālo pētniecisko izstrādņu komercializētāju (komersantu, privāto, tradicionālo un riska investoru) no otras puses, kā arī citu ieinteresēto pušu (tehnoloģiju pārmēses ekspertu, attīstības un finanšu institūciju pārstāvju, studentu u.c.) tīklošanās pasākumus, kuru ietvaros varētu pārrunāt aktuālākos jautājumus zināšanu un tehnoloģiju pārmēses, tostarp rūpnieciskā īpašuma tiesību un aizsardzības, jomā, apmainīties ar idejām un informāciju, mācīties, kā arī identificēt esošos vai apspriest nākotnes sadarbības projektus. Šo pasākumu ietvaros nepieciešams arī veicināt informācijas un ideju apmaiņas (tīklošanās) iespējas individuālajiem izgudrotājiem, kuri nav piesaistīti zinātniskajiem institūtiem vai augstākās izglītības iestādēm. Šādi tīklošanās pasākumi nodrošinātu arī citu valstu tehnoloģiju pārmēses modeļu, rūpnieciskā īpašuma pārvaldības u.c. labās prakses piemēru apzināšanu, sniedzot ieguldījumu tehnoloģiju pārmēses ietvara pilnveidošanai Latvijā.

Tāpat arī nepieciešams izveidot platformu, kurā būtu pieejama informācija par izgudrotāju radītajiem inovāciju projektiem, kas ir pieejami komercializācijai, un komersantiem nepieciešamajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem, kuru īstenošanā būtu nepieciešams izgudrotāju atbalsts. Platformas mērķis būtu nodrošināt aktuālo informāciju par komerciālā un intelektuālā rakstura produktu pieprasījumu un piedāvājumu, un šī platforma varētu kalpot kā starpnieks starp izgudrotājiem un komersantiem.

¹ Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Pieejams elektroniski: http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf. Pēdējo reizi skatīts 04.08.2016.

² Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020. gadam. Pieejams elektroniski: http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att/?doc=13858. Pēdējo reizi skatīts 23.09.2016.

³ Ministru kabineta 2015. gada 1. aprīļa rīkojums Nr. 169 "Par Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un nodrošināšanas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam". Pieejams elektroniski: <http://likumi.lv/ta/id/273234-par-intelektuala-ipasuma-tiesibu-aizsardzibas-un-nodrosinasanas-pamatnostadnem-2015-2020-gadam>. Pēdējo reizi skatīts 23.09.2016.

⁴ Ministru kabineta 2013. gada 28. decembra rīkojums Nr. 685 "Par Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņem 2014.-2020. gadam". Pieejams elektroniski: <http://likumi.lv/doc.php?id=263464>. Pēdējo reizi skatīts 08.09.2016.

⁵ *OECD Economic Surveys: Latvia 2015* (Paris: OECD Publishing, 2015). Pieejams: https://www.oecd.org/eo/surveys/Overview_Latvia_2015_Eng.pdf. Skatīts 31.10.2016.

⁶ *European Commission, European Innovation Scoreboard 2016*. Pieejams: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/17845>. Skatīts 04.08.2016.

⁷ Dutta S., Lanvin B., Wunsch-Vincent S. (eds.), *The Global Innovation Index: Winning With Global Innovation*, (Geneva: WIPO, 2016). Pieejams: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-economy>. Skatīts 28.09.2016.

⁸ Schwab K., *The Global Competitiveness Report 2016-2017*, (Geneva: World Economic Forum, 2016). 2016. Pieejams: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf. Skatīts 28.09.2016.

⁹ Ministru kabineta 2015. gada 1. aprīļa rīkojums Nr. 169 "Par Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un nodrošināšanas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam". Pieejams elektroniski: <http://likumi.lv/ta/id/273234-par-intelektuala-ipasuma-tiesibu-aizsardzibas-un-nodrosinasanas-pamatnostadnem-2015-2020-gadam>. Pēdējo reizi skatīts 23.09.2016.

¹⁰ Ministru kabineta 2014. gada 12. augusta noteikumi Nr. 468 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem" 7. pielikums. Pieejams elektroniski: <https://likumi.lv/doc.php?id=268342>. Pēdējo reizi skatīts: 04.07.2017.

¹¹ *Teaching Intellectual Property (IP) In Countries In Transition Version One, World Intellectual Property Organization*. Pieejams elektroniski: http://www.wipo.int/export/sites/www/dcea/en/pdf/tool_7.pdf. Pēdējo reizi skatīts 09.09.2016.

¹² Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja (EUIPO) veiktais pētījums par viltoto un pirātisko preču tirdzniecības ietekmi uz ekonomiku. Pieejams elektroniski: <https://euipo.europa.eu/ohportal/lv/web/observatory/mapping-the-economic-impact>. Pēdējo reizi skatīts: 31.10.2016.

¹³ Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020. gadam. Pieejams elektroniski: http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att/?doc=13858. Pēdējo reizi skatīts 23.09.2016.

¹⁴ Ministru kabineta 2013. gada 28. decembra rīkojums Nr. 685 "Par Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņem 2014.-2020. gadam". Pieejams elektroniski: <http://likumi.lv/doc.php?id=263464>. Pēdējo reizi skatīts 08.09.2016.

¹⁵ *OECD Economic Surveys: Latvia 2015, (Paris: OECD publishing, 2015)*, 9. lapas puse. Pieejams elektroniski: www.oecd.org/eco/surveys/economic-survey-latvia.htm. Pēdējo reizi skatīts 07.08.2016.

¹⁶ Ibid., 33.

¹⁷ Ministru kabineta 2013. gada 28. decembra rīkojums Nr. 685 "Par Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņem 2014.-2020. gadam". Pieejams elektroniski: <http://likumi.lv/doc.php?id=263464>. Pēdējo reizi skatīts 08.09.2016.

¹⁸ Ministru kabineta 2013. gada 28. decembra rīkojums Nr. 685 "Par Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņem 2014.-2020. gadam". Pieejams elektroniski: <http://likumi.lv/doc.php?id=263464>. Pēdējo reizi skatīts 08.09.2016.

¹⁹ Ministru kabineta 2012. gada 11. decembra noteikumi Nr. 857 "Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras nolikums". Pieejams elektroniski: <http://likumi.lv/doc.php?id=253494>. Pēdējo reizi skatīts 15.09.2016.

²⁰ *IP Crime Report 2014/2015*. Pieejams elektroniski: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/461792/ip-crime-report-2014-15.pdf. Pēdējo reizi skatīts 09.09.2016.; *IP Crime Highlight Report 2013/2014*. Pieejams elektroniski: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/318338/IP_crime_highlight_report.PDF. Pēdējo reizi skatīts 10.09.2016.

²¹ Sīkāka statistika pieejama: <http://www.lrv.gov.lv/lv/patentu-valde/statistika/izgudrojumu-statistika>. Pēdējo reizi skatīts 23.09.2016.

Tieslietu ministrs *Dzintars Rasnačs*